

فرهنگ فارسی معنا

۱۳۵۱ ۱۶۵

جلد دوم

برای اولین بار: از معنی به لغت

مؤلف: ابراهیم سمرقندی

آرشیو ملی

۱۳۹۷

سرشناسه: سمرقندی، ابراهیم، ۱۳۱۳ -
عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ فارسی مینا برای اولین بار از معنی به لغت/ مولف ابراهیم سمرقندی.
مشخصات نشر: تهران: آیندگان، ۱۳۹۷ -
مشخصات ظاهری: ۹۲۲ ص.

شابک: ج ۱: ۹۷۸-۶۰۰-۳۹۸-۰۶۶-۲-۱؛ ج ۲: ۹۷۸-۶۰۰-۳۹۸-۰۶۷-۹-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتاب حاضر تحت عناوین "فرهنگ لغت مینا" و "فرهنگ لغت فارسی مینا" توسط ناشران
متفاوت در سال‌های مختلف منتشر شده است.

عنوان دیگر: فرهنگ لغت مینا. عنوان دیگر: فرهنگ لغت فارسی مینا.

موضوع: فارسی -- واژه‌نامه‌ها

موضوع: Persian language -- Dictionaries

موضوع: Persian language -- Idioms

موضوع: فارسی -- اصطلاح‌ها و تعبیرها

رده بندی دیویی: ۳۴۴

رده بندی شنگره: ۱۳۹۷ ۴۸۵۲۰/۲۸۴

شماره کتابخانه ملی: ۴۸۳۰۸۱۳

توسعه کتابخانه

عنوان	:	فرهنگ فارسی مینا (جلد ۲)
ناشر	:	آیندگان
مولف	:	ابراهیم سمرقندی
نوبت چاپ	:	اول - ۱۳۹۷
چاپ و صحافی	:	حیدری
قیمت	:	۱۵۰۰۰۰۰ ریال
تیراژ	:	۱۰۰۰ مجلد
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۳۹۸-۰۶۷-۹-۲
مرکز پخش	:	تهران، انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان شهدای ژاندارمری،

ساختمان ایرانیان، پلاک ۵۸، طبقه سوم، واحد ۱۱
انتشارات آیندگان تلفن: ۶۶۴۱۶۵۲۵ و ۶۶۴۹۸۵۲۸

ayandeganpub@Gmail.com

www.Ayandeganpub.com

بنام خداوند جان و خرد

(پیشگفتار)

معمار، خانه های کهن می کند خراب تا نو نهد اساس که نو بهتر از کهن.
در سال ۱۳۳۶ که نوجوانی دانشجو بودم علاقه ی و آخر به حلّ جدول داشتم، در آن
زمان شادروان پارساخو در مجله ی اطلاعات هفتگی چند جدول طرح می کرد که یکی از
آن جدول ها حاوی معلومات عالی بود که اغلب موفق به حلّ آن می شدم و یکی دو بار هم
جایزه ی آن را که یک ساعت مچی نفیس بود، برنده شدم.

شادروان پارساخو آن جدول معمولاً از لغت های غیر آشنا و غیر مصطلح استفاده
می کرد و از این روی حلّ جدول رایج هر کسی آسان نبود، بنده نیز یکی از علاقمندان حلّ
آن جدول ها بودم.

شبی با شماره ای از اطلاعات هفتگی به متن آمدم و با اشتیاق تمام خانه های
جدول را بدون غلط پُر کردم به جز یک خانه ی در حوزی که در ردیف اوّل و دوم عمودی
از سمت راست قرار داشت و جواب آن خانه ی دو حرفی «قفس مرغ خانگی» بود، با
مراجعه به فرهنگ لغت فارسی در ردیف قی دنبال قفس گشتم و دیدم راجع به قفس نوشته
شده «صندوقچه ای است مشبک، چوبی یا فلزی که برای نگهداری از حیوانات و پرندگان
درست می کنند» و اشاره ای دیگر به اینکه ممکن است لغت های دیگری هم در فرهنگ
لغت باشد که معنی قفس را بدهد نشده بود.

یقین داشتم حتماً چنین لغتی در فرهنگ وجود داشته که در جدول آورده شده،
درنگ را جایز ندانستم و فرهنگ فارسی عمید را باز کردم و برای پیدا کردن آن لغت به
شرح زیر عمل کردم.

ابتدا حرف آ را به حرف ب و پ و ت و ث مثل آب، آپ، آت، آث، و سرانجام تا

آخرین حرف «ی» رفتیم، بعد حرف پ را به پ و ت و ث و به آخرین حرف «ی» وصل کردم مثل بب، بب، بت، و بی، همین طور ادامه دادم تا رسیدم به حرف خ حرف خ را هم ادامه دادم تا رسیدم به خ و م «خُم» و با خوشحالی دیدم که «خُم» معنی قفس مرغ خانگی را می‌دهد. واژه‌ی خم را در جای خود قرار دادم و فردای آن شب برای مجله‌ی اطلاعات هفتگی پست کردم و هفته‌ی بعد برنده‌ی یک عدد ساعت مچی شدم. ناگفته نماند که بنده برای پیدا کردن لغت «خُم» چهار ساعت وقت صرف کردم تا به نتیجه‌ای که می‌خواستم رسیدم و زیاد شعر معروف افتام، نابرده رنج گنج میسر نمی‌شود.

قدری اندیشیدم و بخود گفتم باید راهی پیدا کنم که لغت یابی به سهولت انجام شود و چرا مؤلف محترم، لغات هم معنی را در کنار هم قرار نداده، با پیش آمد این موضوع نور امیدی در تن می‌وجودم شعله‌ور گردید و در تب و تاب راهی برای انجام ساده یابی لغات مثل کسی که تب آورده باشد، بدنم گر گرفته بود اما چیزی به خاطر نمی‌آمد زیرا اگر مسأله به این سادگی بود قطعاً در بین تبلی خود اینکار را انجام می‌دادند. ساعت‌ها فکر کردم، انواع و اقسام راهها را آزمایش کردم، هر بار با مانعی برخورد می‌نمودم، تا اینکه بهتر دیدم تمامی افکارم را روی یک لغت متمرکز کنم تا ببینم چه راهی بهتر مرا به هدف می‌رساند، و چه نتیجه‌ای از کاری که می‌خواهم شروع کنم بدست خواهم آورد.

ابتدا لغتی را انتخاب کردم که معانی مترادف داشت مثل لغت رعایت.

لغت رعایت این معانی را شامل می‌شود، نگهداری، پاسداری، ملاحظه و مراقبت، جانب‌داری، نوازش و مهربانی، رسیدگی به کار کسی. یعنی لغت رعایت چند معنی مختلف را که اول واژه‌هایش با حرف ن برای نگهداری و نوازش. حرف م برای ملاحظه و مراقبت و حرف ر برای رسیدگی به کار کسی و حرف ج برای جانب‌داری را دربردارد. حال نحوه‌ی عمل را ملاحظه فرمایید که چگونه معانی مترادف یک لغت را در چند جای قرار داده‌ام تا لغت یابی به سهولت انجام شود.

۱- نگهداری و پاسداری، نوازش و مهربانی، ملاحظه و مراقبت، جانب‌داری، رسیدگی به

کار کسی - رعایت

۲- ملاحظه و مراقبت، نوازش و مهربانی، جانب‌داری، رسیدگی به کار کسی - رعایت

۳- نوازش و مهربانی، نگهداری و پاسبانی، ملاحظه و مراقبت، جانب‌داری، رسیدگی به

کار کسی - رعایت

۴- جانب‌داری، رسیدگی به کار کسی، ملاحظه و مراقبت، نگهداری و پاسبانی، نوازش و

مهربانی - رعایت

۵- پاسبانی و نگهداری، ملاحظه و مراقبت، نوازش و مهربانی، جانب‌داری، رسیدگی به

کار کسی - رعایت

۶- رسیدگی به کار کسی، پاسبانی و نگهداری، ملاحظه و مراقبت، نوازش و مهربانی،

جانب‌داری - رعایت

پس این ۶ مورد معنی، در ۶ جای فرهنگ لغت مینا آورده شده تا اگر سؤال با حرف
ن شروع شده باشد، ردیف ن مراجعه کند، اگر سوال با حرف م شروع شد به حرف م
مراجعه کند تا آخر

بعداً به لغاتی برخورد کردیم که بجای معنی، تعریف آن لغت را در برداشت، مثل تعریف
لغتی که معنی آن این است «پوست ریشه‌ی درخت زرشک که در طب مصرف دارویی
دارد» میدانید لغت آن چیست؟ «آثرخیس» یا «آثرخیس» لغت یونانی است و فرهنگ عمید
با این لغت شروع می‌شود.

حال اگر کسی نداند که آثرخیس یا آثرخیس معنی پوست ریشه‌ی درخت زرشک را
میدهد از کجا می‌تواند این لغت را پیدا کند؟ بدین معنی را که با حرف پ شروع می‌شود در
ردیف حرف پ آورده‌ام زیرا سؤال شده است پوست ریشه‌ی درخت زرشک پس وقتی به
حرف پ مراجعه شود خواهد دید لغت، آثرخیس یا آثرخیس می‌باشد.

بازی بعد از چند سال، کار تدوین فرهنگ لغت مینا را پایان رساندم، اما خود باور
نداشتم کاری که صورت گرفته ارزش دارد به جامعه معرفی شود؟ یا خیر. تا اینکه یکی از
دوستان از استاد بزرگوار جناب آقای صدری افشار برایم وقت ملاقات گرفت تا برای
ارزش‌گذاری یا رد آن حضور آن استاد بزرگوار که خود یکی از مؤلفین و محققین بزرگ
ایران می‌باشند. شرفیاب شوم.

روز موعد فرا رسید و با آدرسی که در دست داشتم در منزل استاد خدمت رسیدم و

شرح کار انجام شده را بعرض مبارکشان رساندم، ابتدا استاد متوجه نمی شدند شاید بنده با زبان الکن قادر به توجیه برای ایشان نبودم، تا اینکه بانویی محترم بنام سرکار خانم حکمی که در حضور استاد بودند و به گفتگوی بنده با استاد گوش میدادند موضوع را به خوبی درک و شرح لازم را برای استاد بازگو نمودند.

آن مرد بزرگوار نهایت مرحمت و لطف خاص خودشان را در حَقِّ ادا نموده و با کمال محبت فرمودند، کاری که انجام داده اید کارستان است، با خوشحالی منزل استاد را ترک کردم.

با هر چه تلاش کنم توضیح بیشتری در این مختصر پیش گفتار بعرض برسانم، ممکن است نتوانم به راحتی عزیزان محترم را توجیه نمایم. بهتر است خود به فرهنگ لغت مینا مراجعه تا به ارزش کاری که انجام شده است پی ببرند.

در خاتمه آنچه که لازم است بعرض صاحب نظران بزرگوار برسانم این است، مسلماً هر اثر علمی و فرهنگی که در مطالب آن دگرگونی و جایجایی و تجزیه معانی و خیلی و خیلی مسائل دیگر بوجود آمده باشد این کار هم برای اولین بار در ایران صورت گرفته باشد قطعاً و حتماً در آن کاستی‌ها بهر چه خواهد داشت که از نظر تیزبین شما فرزندانگان و پژوهندگان فرهیخته پنهان نخواهد ماند.

بنابراین راهنمایی و رهنمودهای سازنده شما - احباب کمال و دانش موجب سپاسگزاری این بنده خواهد بود.

بهتر است قضاوت کاری که انجام گرفته را بعهدۀ شما خیران صاحب نظری که لغت یابی را با شیوه‌ای نو که بتوان به سهولت معنی هر لغتی را پیدا کرد و آسان نمایم، باشد که ان شاء الله چنانچه رضایت خاطری برایشان ایجاد شد بنده را از دعای خیر فراموش نفرمائید. والسلام